

Ambtsgeheim en geheimhouding (slot)

DE GEHEIMHOUDING DOORBREKEN OF NIET?

“INGEWIKKELD ALLEMAAL”; ZEI IEMAND TEGEN MIJ NAAR AANLEIDING VAN DE KERKORDELIJKE EN WETTELIJKE BEPALINGEN OVER GEHEIMHOUDING. DAT IS MISSCHIEEN OOK WEL ZO. AL DIE ARTIKELEN HOEFT U OOK NIET TE ONTHOUDEN. ALS DE INHOUD ERVAN MAAR DUIDELIJK IS EN U WEEET WAAR DEZE TE VINDEN ZIJN.

Een gemeentelid mag ervan uitgaan dat wanneer hij iets aan een ambtsdrager vertelt, dit niet zonder zijn toestemming wordt doorverteld. Een ambtsdrager moet zich daarvan dus ten volle bewust zijn en zich aan zijn geheimhouding zeer nauwkeurig houden. De dingen die aan een ambtsdrager zijn toevertrouwd, mogen niet worden doorverteld aan een ander. Niet aan een medebroeder, niet aan een collega en ook niet aan de eigen vrouw. Kan er dan geen overleg plaatsvinden? Jawel, zonder namen te noemen kan een situatie aan een ander worden voorgelegd. Ook dan geldt, wees alert dat een ander niet kan herleiden wie het betreft. Het kan niet bestaan dat informatie vanuit bijvoorbeeld het consistorie of een commissie voor het opzicht naar buiten komt. De kerk dient ook als het gaat om vertrouwelijkheid en geheimhouding een voorbeeld voor de wereld te zijn.

Als het zo strikt is, kan er dan reden zijn om de geheimhouding te verbreken? Wanneer u ambtsdrager zou zijn in de Rooms-Katholieke Kerk, dan zou het antwoord 'nee' zijn. Het is volgens het canoniek recht (kerkrecht van de RKK)

Een man van 60 jaar oud meldt zich bij zijn predikant voor een pastoraal gesprek. In het pastorale gesprek vertelt de man dat hij niet langer de last kan dragen van zijn daden, hij moet zijn geweten ontlasten. De man biecht op dat hij zijn 25-jarige dochter heeft misbruikt toen zij minderjarig was. Het misbruik vond plaats van haar 14e tot haar 16e. De man geeft aan dat zij op haar 16e het huis uit is gegaan en dat hij sindsdien geen contact meer met haar heeft. Zijn vrouw weet niet dat het misbruik heeft plaatsgevonden.

Het gaat hier om een zeer ernstig vergrijp waarvoor de wettelijke plicht geldt tot het doen van aangifte.² Toch is het sterk de vraag of de predikant dit moet doen. In dit geval ligt het voor de hand dat de predikant geen aangifte doet en zich beroept op zijn verschoningsrecht. Omdat de man in vertrouwen zijn nood aan de predikant komt vertellen, zal de predikant moeten proberen om de man ertoe te bewegen zichzelf te melden bij de politie.

Dat ligt anders als het misdrijf nog voortduurt. In dat geval dient een predikant ter bescherming van het minderjarige slachtoffer wel aangifte te doen. Het belang van de bescherming van het slachtoffer weegt op dat moment zwaarder dan het belang van de geheimhouding. Ook dan zal de predikant echter eerst moeten proberen om de man ertoe te bewegen zichzelf te melden bij de politie, of om toestemming van de man te krijgen om zijn geheimhouding te doorbreken. Als dit niet lukt, kan de geheimhouding doorbroken worden vanwege het belang van het slachtoffer.

Mag de predikant contact opnemen met de dochter? Ook hier geldt dat de predikant deze man dient te bewegen om zelf contact op te nemen met zijn dochter. Gezien de ernst van de zaak kan het echter wijzer zijn dat de predikant dat namens de man doet. Waarbij het overigens uit pastoraal oogpunt niet verstandig is als de predikant die de dader begeleidt, tevens het slachtoffer begeleidt.³ Moet de predikant de vrouw van de man informeren over de situatie? Nee, opnieuw geldt dat zonder concrete toestemming van de man het niet is toegestaan om de vrouw te informeren.

Vervolg casus

Naar aanleiding van het advies van de predikant, meldt de man zich de volgende dag bij de politie. Hij meldt dat hij een strafbaar feit heeft begaan, namelijk misbruik van een minderjarige. Het OM doet een poging de dochter van de man te horen, maar zij geeft aan geen verklaring of aangifte te willen afgeven. Het OM wil echter toch overgaan tot strafvervolgving en heeft derhalve ondersteunend bewijs nodig. Het OM besluit de predikant als getuige op te roepen.

Kan de predikant zich op zijn verschoningsrecht beroepen zodat hij in de rechtbank zwijgt over de inhoud van het pastorale gesprek dat hij heeft gehad? Dat kan hij doen en dat is in deze zaak ook te adviseren. Hij voldoet aan de voorwaarden die de wet noemt om zich te beroepen op het verschoningsrecht. De predikant is *verschoningsgerechtigde*

(geestelijke), heeft kennis van de zaak omdat de informatie aan hem is toevertrouwd in zijn *hoedanigheid* van ambtsdrager. De man heeft zijn hart bij de predikant uitgestort omdat de predikant een vertrouwenspersoon is en hij ervan uit mag gaan dat hij zich “zonder vrees voor openbaarmaking” tot de predikant kan wenden. Dát is de reden dat de predikant kennis van de zaak heeft en daarom kan hij zich kan beroepen op zijn verschoningsrecht.

Zou de situatie anders zijn als het niet om de predikant ging, maar om een ouderling of een diaken? Nee, als aan de genoemde voorwaarden is voldaan geldt ook voor hen dit verschoningsrecht. Het is niet gemakkelijk als u als ambtsdrager te maken krijgt met een situatie als in de casus. Het is niet ondenkbaar dat een predikant, een ouderling of een diaken in gewetensnood komt. Elke situatie vraagt om een zorgvuldige afweging van verschillende belangen. Voordat u de geheimhouding doorbreekt is het verstandig om hierover eerst overleg te hebben met iemand die kennis heeft van de geheimhoudingsplicht om met hem of haar na te denken over de eventuele gevolgen.

Het is duidelijk dat geheimhouding een groot goed is in de kerk en van zeer groot belang in het pastoraat. Laten we als ambtsdragers en als kerkelijke organen dat belang daarom niet schaden! “Die als een achterklapper wandelt, openbaart het heimelijke; maar die getrouw is van geest, bedekt [= houdt geheim] de zaak” (Spr. 11:13).

Ederveen, ds. P.D. van den Boogaard

Nawoord

De artikelen over het ambtsgeheim zijn tot stand gekomen naar aanleiding van de postacademische cursus voor ambtsdragers en geestelijk verzorgers en andere geïnteresseerden over het ambtsgeheim en het verschoningsrecht. Deze cursus werd medio 2017 georganiseerd door het Centrum voor Religie en Recht aan de Vrije Universiteit te Amsterdam (www.religie-recht.nl). Ik dank mr. G. van den Brink van Van Kooten Advocaten te Utrecht (cursusleider) voor het meelesen van de artikelen en zijn juridische inbreng. Tevens dank ik mev. J. Kwakkel van het Kerkelijk Bureau van de Hersteld Hervormde Kerk voor haar zorgvuldige en kritische meelesen.

Voetnoten

- Deze casus is in grote lijnen afkomstig uit de postacademische cursus over het ambtsgeheim en verschoningsrecht. Artikel 160 Wetboek van Strafvordering.
- Artikel 92-110 Wetboek van Strafrecht. Titel VIII van het Tweede Boek van dat Wetboek, voor zover daardoor, levensgevaar is veroorzaakt of in de artikelen 287 tot en met 294 en 295 van dat wetboek van strafrecht of van verkrachting, is verplicht daarvan onverwijld aangifte te doen op een opsporingsambtenaar.
- In dit kader wijs ik u ook op het meldpunt seksueel misbruik in kerkelijke relaties <http://www.meldpuntmisbruik.nl/>.